

Projekat

Broj prijave: 247

Korisnik: Irina Kondić

Pun naziv projekta

„Соја Јовановић – снови у боји” 100 година од рођења прве српске редитељке играних филмова

Eventualna web-adresa projekta

Opis i ciljevi projekta

Југословенска кинотека обележила је стогодишњицу рођења Софије Соје Јовановић (1922–2002), прве српске редитељке дугометражних играних филмова, мултимедијалном изложбом „Соја Јовановић – снови у боји” ауторке Ирине Кондић, кустоса Југословенске кинотеке, која је отворена у централном холу Југословенске кинотеке 24. фебруара и трајала је до 20. августа 2022. године. Публици је представљен комплетан опус славне редитељке који укључује њен рад на филму, телевизији и у позоришту. Циљ овог пројекта је да се врати сећање на личност која је оставила неизбрисив траг током пет деценија свог радног века. Први део изложбе (прва информација) представља Соју публици – визуелно и информативно. Простором доминира уметничка инсталација висине девет метара која спаја илустрације нашег познатог илустратора, аниматора и стрип-цртача Алексе Гајића с временском линијом (биографијом) на којој је приказано Сојино порекло и образовање, као и стваралаштво у позоришту, на филму и телевизији. Фото-материјал из Сојиног рада на телевизији Кинотеци је за потребе изложбе уступио Архив РТС-а. Захваљујући сарадњи Кинотеке и Музеја позоришне уметности, употпуњен је и део временске линије који се односи на Сојин рад у позоришту. Осим података о њеном импозантном опусу, временска линија садржи и цитате – Сојине и њених савременика и пријатеља Ранка Мунитића, Милутина Чолића, Ненада Јовичића, који употпуњавању слику о редитељки и њеном делу. Други део изложбе најважнији је део, а посвећен је свим Сојиним играним филмовима: Сумњиво лице (1954), Поп Ћира и поп Спира (1957), Дилижанса снова (1960), Др (1962), Пут око света (1964), Орлови рано лете (1966), Пусте снови (1968) и Силом отац (1969). Они чине изложбене целине, хронолошки поређане тако да свака има посебан простор са основним информацијама о филму

преузетим из архивске базе, текстом који садржи различите детаље у вези с глумцима, локацијама, музиком... Текстовете су, осим ауторке изложбе, писали и Маријана Терзин Стојчић, Ксенија Зеленовић и Радиша Цветковић, стручни сарадници Југословенске кинотеке.

Značaj projekta

На изложби су приказани најзначајнији архивски материјали Југословенске кинотеке, а који се односе на личност и рад Соје Јовановић - филмски инсерт, фотографије, плакати, стручни текстови, хемеротека, стручна литература. Изложба је приближила Соју публици и на једном месту сјединила читав Сојин опус који обухвата три значајна медија: филм, телевизију и позориште. Приликом истраживања и рада на поставци обављени су разговори са релевантним савременицима и пријатељима славне редитељке. Остварена је значајна међуинституционална сарадња (Музеј позоришне уметности, Радио телевизија Србије, Авала студиос) Направљена је интеракција са публиком помоћу апликације "Проширена реалност" где је публика имала учешће у изложби и сама "покретала" архивске материјале и на тај начин осавремењен концепцијски приступ. Такође су отворени путеви питањима родне равноправности данас.

Preporuka/e

Naslovna fotografija

Naslovna Soja_0.92084800 1679954797.jpg

Slogan

"Немогуће не постоји, оправдања нема"- речи Соје Јовановић које много говоре о њеној величанственој енергији, радном елану и етици. Редитељка првог играног филма у колору из 1957. године "Поп Ћира и поп Спира", жена иза камере, оставља нам овај слоган као наслеђе, утабану стазу којом је она храбро корачала.

Aktivnost 1

Objašnjenje

Временска линија Соје Јовановић целина је која носи прву информацију о Сојиној личности на поставци. Представљена је уметничком инсталацијом висине девет метара која обједињује биографске, филмографске и

театрографске податке са илустрацијама Алексе Гајића, илустратора, стрип цртача и аниматора. Фото-материјал из Сојиног рада на телевизији Кинотеци је за потребе изложбе уступио Архив РТС-а. Илустрације су прикази сцена из свих Сојиних играних филмова и указују на утицај Волта Дизнија на Соју који је она често волела да истакне. Осим података о њеном импозантном опусу, временска линија садржи и цитате – Сојине и њених савременика и пријатеља Ранка Мунитића, Милутина Чолића, Ненада Јовичића, који употпуњавању слику о редитељки и њеном делу.

Prilog: fotografija

Soja,-tajmlajn-preview3 _0.13652200 1679954798.jpg

Aktivnost 2

Objašnjenje

СУМЊИВО ЛИЦЕ (1954) Први од осам играних филмова који је режирала Соја Јовановић. Соја почиње са режијом филма преводећи своју позоришну представу из 1948. године на филмски језик. Ова представа, иако награђена и препозната као „ново виђење Нушића,“ наишла је на отпор струје социјалног реализма, насупрот струји модерниста тог времена. Била је чак и забрањена. Када је превагнула модернистичка струја, директори „Авала филма“ тражили су да се та представа сачува тако што ће се пренети на филм. Поред основних информација о филму (наслов, година настанка, филмско предузеће, трајање филма) из кинотечке архивске базе који је свака ова целина садржала, такође су били присутни и подаци о сценарију, музици, костиму, сценографији, фотографији, наградама. Аутор текста за ову целину: Ирина Кондић, кустос Југословенске кинотеке.

Prilog: fotografija

8-Sumnjivo-lice resize_0.22831900 1679954801.jpg

Aktivnost 3

Objašnjenje

ПОП ЋИРА И ПОП СПИРА (1957) „Мислим да је Сремац јединствен у нашој хумористичкој литератури јер толико волети човека је реткост. Једном је

неко рекао да се има право смејати човеку само онај ко га воли. То је управо Сремац. У његовом хумору има и сентименталности и поезије.“ Соја Јовановић, Вјесник, 1982. Три године након дебитовања на филму, Соја снима први југословенски филм у боји. Књижевно дело Стевана Сремца, само по себи, имало је већ атмосферу филмске комедије. Прича о два попа, две попадије, две ћерке јединице и пожељном учитељу нежењи смештена у живописну банатску паланку, у Сојиној режији награђена је са осам награда филмског фестивала у Пули. Ова целина, поред фотографија и плаката, била је обogaћена сценографским скицама из легата Вељка Деспотовића, као и рукописом, сценаријом из легата Соје Јовановић. Аутор текста за ову целину: Ирина Кондић, кустос Југословенске кинотеке.

Prilog: fotografija

4-Pop-Cira-i-pop-Spira resize_0.33325500 1679954801.jpg

Aktivnost 4

Objašnjenje

ДИЛИЖАНСА СНОВА (1960) Остајући у жанровском кључу који је афирмисала, редитељка Јовановић и у „Дилижанси снова“ полази од проверене драматуршке основе у којој портретише варалице, слаткоречиве удвараче, новобогаташе, уображене даме, хвалисаве никоговиће. У годинама када је то можда било необично, југословенска кинематографија кроз Сојне филмске адаптације доживљава рехабилитацију лаке комедије коју је публика прихватила и одобравала. Користећи таленте најистакнутијих личности театра, телевизије и филма у лирском па и носталгичном тону епоха, редитељка Јовановић конструисала је амбијенте који у варијацијама обилују комичним догодовштинама упркос успутним недаћама и промашајима. Ово је Сојина прва и једина адаптација Јована Стерије Поповића. Арсен Диклић и она као сценаристи инспирацију су тражили у комбинацији три комедије чувеног „оца српске драме“: „Тврдица“, „Покондирена тиква“ и „Лажа и паралажа“. Поред фотографија, ову целину/филм филм покривала су два различита плаката. Аутор текста ове целине: Радиша Цветковић, стручни сарадник Југословенске кинотеке

Prilog: fotografija

1-Dilizansa-snova resize_0.04394600 1679954801.jpg

Aktivnost 5

Objašnjenje

ДР (1962) Соја Јовановић, под великим утицајем сатиричара, у свом четвртном филму указује на аномалије друштва које су настале с појавом нових богаташа и брзо стечених пара. У тој модерној адаптацији сценарија који су по Нушићевом предлошку написали Дејан Ђурковић и Вук Бабић, на ведар и духовит начин, отворено и директно, без злобе, редитељка шармантно исмева менталитет и карактер народа и систем вредности у коме новац скоројевића диктира друштвени укус и моду. Овај црно-бели филм, уз помоћ директора фотографије Ненада Јовичића и фантастичну музику Војислава Бубише Симића, костим Данке Павловић и сценографију Миомира Денића, амбијентом нас враћа у време настанка Нушићевог дела, у тридесете године прошлог века: време београдских зима с пуно снега, време арт декоа, старих аутомобила, цеза, чарлстон хаљина које терају на плес, клоше шешира, ноћних клубова, ресторана и предратне декаденције. Аутор текста ове целине: Ксенија Зеленовић, стручни сарадник Југословенске кинотеке.

Prilog: fotografija

2-Dr resize_0.41220500 1679954801.jpg

Aktivnost 6

Objašnjenje

ПУТ ОКО СВЕТА (1964) Особа са изванредном способношћу да надјача очекивања других и својом поетиком очара најширу публику, Соја Јовановић, стекла је, с правом, епитет првог “алхемичара сцене и екрана”. Њени ведар дух и размаштаност дошли су највише до изражаја у филму Пут око света из 1964. године. Ову комедију режирала је као своју трећу драму по делу гласовитог комедиографа Бранислава Нушића, после Сумњивог лица (1953) и комедије Др (1960). Хуморна пустоловина Јованче Мичића из Јагодине, уједно и прва југословенска екранизација удаљене светске географије. Мада је амбициозна продукција “Авала филма” тај свет, уз локацију у Гроцкој, углавном дочарала у студију, ефектна сценографија Миомира Денића и костими Данке Павловић, сталних филмских сарадника прве југословенске редитељке, учинили су га изванредно стилизованим. Аутор текста ове целине: Маријана Терзин Стојчић, стручни сарадник Југословенске кинотеке. У нашој архиви осим домаћег, имамо пољски плакат за овај филм.

Prilog: fotografija

6-Put-oko-sveta resize_0.62526900 1679954801.jpg

Aktivnost 7

Objašnjenje

ПУСТИ СНОВИ (1968) Претпоследњи играни филм Соје Јовановић и једини који се не бави екранизацијом књижевног дела, мада му је приписивана сличност са делима Радоја Домановића. Прича о ексцентричном Љубисаву Љуби Попићу у тумачењу Мије Алексића, говори о малом човеку, продавцу из робне куће, острашћеном филмофилу, глумцу аматеру. Љуба живи са невенчаном супругом коју игра Мира Бањац, а фиктивно је заљубљен у инострану глумицу. У филму се константно преплићу машта и реалност. Љуба у једној сцени седи у публици као гледалац док је у следећој главни актер. Естетика филма прати трендове времена у коме је филм настао - кроз музику, костим и сценографију. У једној од сцена Љубине уобразиље Арсен Дедић изводи модерну музичку нумеру иако је сценографија „костимираних сцена“ смештена је на Калемегданску тврђаву. Филм је сниман су углавном на улицама Београда (може се видети Музеј савремене уметности, Кнез Михаилова улица, Завод за заштиту споменика). Аутор текста: Ирина Кондић

Prilog: fotografija

5-Pusti-snovi resize_0.12469700 1679954801.jpg

Aktivnost 8

Objašnjenje

СИЛОМ ОТАЦ (1969) Од осам филмова које је режирала Соја Јовановић, четири су рађена по комедијама Бранислава Нушића. За сценарије је користила шест његових драма. Пут око света (1964) је, као и претходни филмови Сумњиво лице и Др, рађен према изворној драмској подлози, док се у филму Силом отац Соја користила колажом три пишчеве комедије: Сумњиво лице, Обичан човек и Пут око света. Филм је заправо преобратио драмску радњу. Библиографски гледано, Обичан човек је написан 1899, једанаест година пре Пута око света, али је филм стваран као наставак претходног. Филм Пут око света чинио је тако чак десет одсто новог остварења Силом отац које је, захваљујући поновној

сценаристичкој сарадњи са Бориславом Михајловићем Михизом, постало својеврсни наставак Јованчиних путовања. Био је то и последњи биоскопски филм Соје Јовановић, која је након тога каријеру наставила у позоришту и на телевизији. Аутор текста ове целине: Маријана Терзин Стојчић, стручни сарадник Југословенске кинотеке.

Prilog: fotografija

7-Silom-otac resize_0.52927000 1679954801.jpg

Aktivnost 9

Objašnjenje

Публика је имала прилику да на изложби види оригиналне костиме из Сојиних филмова захваљујући кући Авала студиос (некадашњи Авала филм). Раскошни костими костимографкиње Данке Павловић, смештени у посебне витрине, никога нису оставили равнодушним. Они су претходно прошли текстилну конзервацију и враћен им је стари сјај.

Prilog: fotografija

Kostimi Soja_0.51503800 1679954799.jpg

Aktivnost 10

Objašnjenje

Изложба садржи и целину Проширена реалност, која захтева учешће публике. Пошто преузме апликацију помоћу свог телефона, посетилац ће сам „открити” још неке видео-садржаје, као и фрагмент из радио-емисије Код два бела голуба (1990), ауторке Аните Панић, у којој ће моћи да чује Сојин глас.

Prilog: fotografija

Pusti snovi verz resize_0.76853000 1679954801.jpg

Linkovi

ts.rs/radio/radio-beograd-1/2288136/kod-dva-bela-goluba.html